

SISÄLLYS

I KOMMENTAARI

1	JOHDANTO	15
2	VIHAPUHE SUOMEN RIKOSOIKEUDESSA	19
2.1	Vihapuheen sääntelyn perusta	19
2.2	Vihapuheen määritelmä	21
2.3	Rangaistava vihapuhe	23
2.4	Vihapuhe ja sananvapaus	24
2.4.1	Sananvapaus ja sen rajoittaminen	24
2.4.2	Vihapuheen ja sananvapauden välinen suhde	28
2.4.3	Sananvapaus ja vihapuhe Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen käytännössä	30
2.4.4	Euroopan ihmisoikeussopimuksen sallimat keinot puuttua vihapuheeseen	36
3	KIIHOTTAMINEN KANSANRYHMÄÄ VASTAAN	39
3.1	Säädöksen tausta	39
3.2	Yleisön käsite	42
3.3	Uhkaava, panetteleva tai solvaava viesti	45
3.4	Asettaa yleisön saataville, levittää yleisön keskuuteen tai pitää yleisön saatavilla	49
3.5	Kansanryhmä	50
3.6	Teon tahallisuus	52
3.7	Törkeä kiihottaminen kansanryhmää vastaan	56
3.7.1	Säännöksen sisältö ja suhde kiihottamisrikoksen perusmuotoon	56
3.7.2	Kehottaminen tai houkuttelu vakavaan väkivaltarikokseen	57
3.7.3	Kehottaminen tai houkuttelu muuhun vakavaan väkivaltaan	58
3.7.4	Tahallisuus ja teon törkeyden kokonaisarviointi	59

4	RASISTINEN MOTIIVI	61
4.1	Yleistä rasistisesta motiivista	61
4.2	Lainvalmistelu	62
4.3	Soveltaminen	63
5	USKONTOON TAI VAKAUMUKSEEN KOHDISTUVA VIHAPUHE RIKOSOIKEUDESSA	65
5.1	Uskontoon perustuva vihapuhe	65
5.2	Uskonnonvapaus perus- ja ihmisoikeutena	66
5.3	Kiihottaminen kansanryhmää vastaan uskonnon tai vakaumuksen perusteella	69
5.3.1	Lainvalmistelu	69
5.3.2	Kohderyhmä	70
5.3.3	Vakaumuksen määritelmä	71
5.3.4	Poliittinen vakaumus	72
5.3.5	Oikeus uskonnolliseen kritiikkiin	74
5.4	Uskonrauhan rikkominen RL 17:10	75
5.4.1	Johdanto	75
5.4.2	Suojan kohde	75
5.4.3	Jumalanpilkkä	76
5.4.4	Pyhän herjaaminen ja häpäisy	78
5.4.5	Kirkon ja uskonnollisen yhdyskunnan määritelmä	79
6	USKONRAUHAN RIKKOMINEN OSANA VIHAPUHESÄÄNTELYÄ	81
6.1	Uskonrauhan rikkomisen, koventamissäännöksen ja kiihottamisrikoksen välinen konkurrensси	81
6.2	Uskonnollisten tunteiden suoja tulevaisuudessa	84
7	TIETOVERKKOJEN SÄÄNTELYN ERITYISKYSYMYKSET VIHAPUHEEN OSALTA	89
7.1	Asettaa saataville, levittää yleisön keskuuteen tai pitää saatavilla – kiihottamisrikoksen tekotavat verkkoympäristössä	89
7.1.1	Johdanto	89
7.1.2	Yleisön keskuuteen levittäminen	90

7.1.3	Saataville asettaminen	92
7.1.4	Saatavilla pitäminen	92
7.2	Verkkopalveluiden tarjoaminen ja ylläpitäjän vastuu	94
7.2.1	Johdanto	94
7.2.2	Ylläpitäjän käsite	95
7.2.3	Tietoyhteiskuntakaaren 184 §:ään kirjatun vastuuvapauden merkitys	96
7.2.4	Tallennuspalveluntarjoajan käsite	97
7.2.5	Tietoyhteiskuntakaaren 184 §:ään kirjatun vastuuvapauden sisältö	98
7.3	Päätöimittajan vastuu	103
7.3.1	Johdanto	103
7.3.2	Päätöimittajarikkomus ja yleisön tuottama verkkosisältö	106
7.4	Linkittäminen levittämistapana	111
7.4.1	Johdanto	111
7.4.2	Linkittäminen ja tahallisuus	112
7.4.3	Eri linkkityypit ja tahallisuus	113
8	VIHAPUHEEN YLEISYYS JA RANGAISTUSKÄYTÄNTÖ SUOMESSA	117
8.1	Tietoon tulleet vihapuherikokset	117
8.1.1	Viharikokset	117
8.1.2	Rasistinen rikollisuus	122
8.1.3	Kiihottaminen kansanryhmää vastaan	124
8.2	Rangaistuskäytäntö	128

II ARTIKKELIT

Kimmo Nuotio

VIHAPUHEEN RIKOSOIKEUDELLINEN SÄÄNTELY	139
Vihapuheen sääntelyn taustaa	139
Viha rikoksen motiivina	145
Yhdysvalloista Eurooppaan	148
Joukkotuhonnan kiistäminen vihapuheena	159
Lopuksi	163

Ilari Hannula

**VIHAPUHE JA SANANVAPAAUS RIKOSLAKIIN VUONNA 2011
TEHTYJEN MUUTOSTEN VALMISTELUSSA 165**

Kansainväliset sopimukset vihapuheen kriminalisoinnin perustana	165
Kiihottamisrikoksen ja sananvapauden välistä rajankäyntiä vuonna 1995	167
Rikoslakiin vuonna 2011 tehtyjen muutosten tausta ja vihapuhe	168
Kiihottamisrikoksen muuttaminen vuonna 2011 ja sananvapaus	169
Vuoden 2011 muutosten tavoitteet	171
Lisäpöytäkirjan valmistelu	173
Puitepäätöksen valmistelu	176
Joukkotuhonnan tai rikosten ihmisyyttä vastaan kieltäminen	180
Yhteenveto	183
Kiihottamisrikos vuoden 2011 muutosten jälkeen	185

Stiina Löytömäki

EUROOPAN IHMISOIKEUSTUOMIOISTUIN JA HISTORIADISKURSSI 191

Historiadiskurssi Euroopan unionissa	191
Euroopan ihmisoikeustuomioistuin ja legitiimin historiallisen diskurssin rajat	195
Lopuksi	203

Pauli Rautiainen

VIHAPUHE TAITEESSA 205

Johdanto	205
Transgressiivinen taide ja taiteellinen alibi	209
Transgressiivinen taide ja uskonrauhan rikkomisen kriminalisointi	217
Transgressiivinen taide ja kansanryhmää vastaan kiihottamisen kriminalisointi	225
Transgressiivinen taide ja etninen syrjintä	227
Yleisesti transgressiiviseen taiteeseen kohdistuvien kriminalisointien soveltamisesta	228
Transgressiivinen taide ja julkinen taide- ja kulttuurituki	232
Päätelmiä ja pohdintaa	236

Reeta Pöyhtäri

VIHAPUHE HAASTEENA UUTISMEDIALLE JA JOURNALISMILLE 241

Vihapuhe julkisessa keskustelussa	241
Media ja sananvapaus	244
Vihapuheen määrittelyä	247
Vihapuhe, verkko ja uutismedian toimintaympäristö	249
Vihapuheen journalistinen kierrätys	251
Ration Facebook-kirjoitus	253
Malminkartanon raiskausrikos	254
Vihapuheen julkaisu ja journalistinen harkinta	256
Vihapuheen uhrit, vihapuhekeskustelun kaksi kantaa ja journalistinen vastuu	258
Uutismedia ja vihapuheen hallinta verkkokeskusteluissa	261
Lopuksi	266

Riku Neuvonen

VIHAPUHEEN KEHITYS SUOMESSA 267

Vihapuheen määrittelyn vaikeus	267
Vihapuhe osana sananvapauden rajoitusjatkumoa	268
Poliittisluonteiset rajoitusperusteet Suomessa ennen toista maailmansotaa	271
Ryssäviha ja Suur-Suomi-unelma suomalaisessa julkisessa keskustelussa	273
Poliittiset rajoitusperusteet sotien jälkeen	275
Suomalainen vihapuheen oikeudellinen sääntely kansainvälisessä tarkastelussa	277
Poliittisluonteisesta sananvapauden rajoituksesta vihapuheen kriminalisointiin	279

LÄHTEET 283

ASIAHAKEMISTO 305

OIKEUSTAPAUSHAKEMISTO 311

TEOKSEN KIRJOITTAJAT 313